

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет № 6

Кафедра цивільного права та процесу

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

навчальної дисципліни *«Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності»* обов'язкових компонент освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 262
«Правоохоронна діяльність»

Харків (Вінниця) 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри цивільного права та процесу (протокол від 28.08.2023 № 8)

Розробник:

1. Професор кафедри цивільного права та процесу, докт. юрид. наук, професор
Кройтор Володимир Андрійович

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, канд. юрид. наук, доцент
Зайцев Олексій Леонідович.
2. Професор кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, канд. юрид. наук, професор Борисова
Валентина Іванівна.

1. Загальні методичні вказівки

Вивчення курсу *«Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності»* є важливим етапом на шляху поглибленого оволодіння знаннями доктрини про комунікативну компетентність в правоохоронній діяльності.

При підготовці до семінарського заняття здобувач наукового ступеня має мати на увазі, що практичне заняття є однією з форм вивчення вказаного курсу і розпочинається з:

- ознайомлення зі змістом відповідної теми в анотації навчальної дисципліни; ознайомлення з питаннями, які заплановано розглянути на занятті; звернення до конспекту лекції;

- звернення до методичних вказівок лектора щодо особливостей вивчення даної теми; опрацювання рекомендованої для вивчення теми літератури, конспектування окремих положень, що стосуються питань теми;

Використовуючи підручники, навчальні посібники необхідно:

- добре засвоїти поняття, які є визначними /опорними/ для цієї теми і виділені в плані заняття; зробити в зошиті конспект основних положень теми, яка виноситься на заняття; продумати на кожне питання, що виноситься на обговорення, план відповіді – це допоможе зробити свою відповідь чіткою, логічною та послідовною;

- повторити основні положення та визначення з попередніх тем; ознайомитися з переліком запропонованих тем рефератів.

Ознайомлюючись з питаннями, які будуть обговорюватися на заняттях, варто звернути увагу, що відповіді на теоретичні питання повинні бути докладними та обґрунтованими, містити посилання на нормативно-правові акти.

Вирішення практичних завдань здійснюються у письмовій формі.

Усі складені документи зачитуються та обговорюються під час проведення занять.

Результати роботи здобувачів наукового ступеня оцінюються викладачем згідно із встановленими вимогами.

2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

2.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Альтернативні способи вирішення правових конфліктів в суспільстві. Джерела правового регулювання вирішення правових конфліктів в суспільстві. Принципи альтернативного вирішення правових конфліктів у суспільстві.	24	4		4		16	залік
Тема № 2. Медіація та інші способи альтернативного вирішення правових конфліктів в суспільстві.	40	6		8		26	
Тема № 3. Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності в системі альтертативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві. Переговорні процеси у діяльності правоохоронних органів	26	4		4		18	
Всього за семестр № 1:	90	14		16		60	

2.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни	Вид контролю
--------------------------------	---	--------------

	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Альтернативні способи вирішення правових конфліктів в суспільстві. Джерела правового регулювання вирішення правових конфліктів в суспільстві. Принципи альтернативного вирішення правових конфліктів у суспільстві.	24	2		2		20	залік
Тема № 2. Медіація та інші способи альтернативного вирішення правових конфліктів в суспільстві.	40	-		-		40	
Тема № 3. Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності в системі альтернативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві. Переговорні процеси у діяльності правоохоронних органів	26	2		2		22	
Всього за семестр № 1:	90	4		4		82	

3. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1. «Альтернативні способи вирішення правових конфліктів в суспільстві. Джерела правового регулювання вирішення правових конфліктів в суспільстві. Принципи альтернативного вирішення правових конфліктів у суспільстві».

Практичне заняття «Альтернативні способи вирішення правових конфліктів в суспільстві. Джерела правового регулювання вирішення правових конфліктів в суспільстві. Принципи альтернативного вирішення правових конфліктів у суспільстві».

Навчальна мета заняття: визначитися з основними доктринами альтернативного розгляду цивільних справ у системі форм захисту цивільних прав, свобод та інтересів та з впливом реформування приватного права на розвиток системи і форм цивільної юрисдикції, джерелами правового регулювання вирішення правових конфліктів в суспільстві та принципами альтернативного вирішення правових конфліктів у суспільстві.

Кількість годин:

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Альтернативний розгляд цивільних справ як окрема форма захисту порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод та інтересів.
2. Альтернативний розгляд цивільних справ та міжнародні стандарти справедливого судочинства.
3. Поняття та ознаки альтернативного розгляду цивільних справ.
4. Класифікація способів альтернативного розгляду цивільних справ. Прості та комбіновані способи альтернативного розгляду цивільних справ. Досудові та присудові способи альтернативного розгляду цивільних справ. Інституціональні та неінституціональні способи альтернативного розгляду цивільних справ. Змагальні, консенсуальні та рекомендаційні способи альтернативного розгляду цивільних справ. Наднаціональні та національні способи розгляду цивільних справ.
5. Джерела правового регулювання альтернативного розгляду цивільних спорів. Міжнародні акти: міжнародні конвенції, типові (модельні) закони, рекомендації.
6. Особливості правового регулювання альтернативного розгляду цивільних справ в Україні. Національне законодавство у сфері альтернативного вирішення цивільних справ (Закон України «Про третейські суди», Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж»).
7. Поняття та значення принципів альтернативного розгляду цивільних справ.
8. Система принципів альтернативного розгляду цивільних справ. Принцип доступності альтернативного розгляду цивільних справ. Принцип добровільності альтернативного розгляду цивільних справ. Принцип конфіденційності альтернативного розгляду цивільних справ. Принцип диспозитивності альтернативного розгляду цивільних справ.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

I. У вступній частині заняття здійснюється повідомлення теми, мети заняття та навчальних питань; мотивація навчальної діяльності; огляд та активізація

раніше вивченого матеріалу.

II. Під час основної частини заняття здійснюється встановлення зв'язку між темами та розділами раніше вивченого матеріалу; систематизація вивчених знань та розв'язання відповідно сформульованих ситуаційних завдань

1. *Альтернативний розгляд цивільних справ як окрема форма захисту порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод та інтересів.* При вивченні даного питання слід звернути увагу на такі форми захисту цивільних прав, свобод та інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та інтересів держави як судова, адміністративна, нотаріальна та громадська та слід знати основні риси названих форм захисту. Під формою захисту права в цивільному судочинстві варто розуміти обумовлену законом діяльність компетентних органів щодо захисту права, що полягає у встановленні фактичних обставин цивільної справи, застосуванні відповідних норм права, визначенні способів захисту права й винесенні рішення.

2. *Альтернативний розгляд цивільних справ та міжнародні стандарти справедливого судочинства.* При вивченні даного питання слід звернути увагу, що ця форма захисту має відповідати міжнародним стандартам справедливого судочинства.

3. *Поняття та ознаки альтернативного розгляду цивільних справ.* При вивченні даного питання слід звернути увагу на обсяг поняття альтернативних способів вирішення спорів, визначитись з їх завданням та видами. Слід виходити з того, що альтернативне вирішення спорів стосується будь-яких способів їхнього врегулювання за межами судових процедур. Необхідно зауважити, що значення АВС встановлюється тим що суб'єкти суспільних відносин мають можливість самостійно встановлювати правила поведінки і контролювати їх дотримання, працює так званий механізм саморегулювання.

4. *Класифікація способів альтернативного розгляду цивільних справ.* При вивченні даного питання слід виходити з того, що АВС складається з видів (способів) які спрямовані на врегулювання конфліктів, тобто так званих процедур, за допомогою яких досягається мета АВС. В цьому питанні основну увагу потрібно зосередити на розгляді критеріїв поділу на види АВС. Встановити їх класифікацію. Сфери застосування окремих видів АВС. При вивченні цього питання необхідно розглянути приватну та публічну сфери застосування окремих видів АВС. Що стосується приватної сфери, то необхідно звернути увагу на те, що такі види застосовуються за добровільного волевиявлення сторін, на противагу зверненню до суду (переговори, медіація (посередництво), третейський розгляд тощо). Стосовно публічної сфери, то вона пов'язана з врегулюванням спору в рамках цивільного судочинства: способи, спрямовані на досягнення компромісу (досудові переговори, досудове посередництво), способи, спрямовані на винесення рекомендованого рішення (досудовий спрощений суд присяжних) та способи, спрямовані на винесення обов'язкового рішення (досудовий арбітраж, приватний суддя).

5. *Джерела правового регулювання альтернативного розгляду цивільних спорів.* При вивченні даного питання слід виходити з того, що до джерел

правового регулювання альтернативного розгляду цивільних спорів відносяться: міжнародні акти: міжнародні конвенції, типові (модельні) закони, рекомендації.

6. *Особливості правового регулювання альтернативного розгляду цивільних справ в Україні.* При вивченні даного питання особливу увагу слід приділити національному законодавству у сфері альтернативного вирішення цивільних справ (Закон України «Про третейські суди», Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж»).

7. *Поняття та значення принципів альтернативного розгляду цивільних справ.* При вивченні даного питання особливу увагу слід приділити сучасному розумінні поняття та значення принципів.

8. *Система принципів альтернативного розгляду цивільних справ.* При вивченні даного питання особливу увагу слід приділити: принципу доступності альтернативного розгляду цивільних справ; принципу добровільності альтернативного розгляду цивільних справ; принципу конфіденційності альтернативного розгляду цивільних справ; принципу диспозитивності альтернативного розгляду цивільних справ.

9. Надалі необхідно вирішити відповідні практичні завдання за вибором викладача, який здійснює проведення заняття або зробити повідомлення по визначеній викладачем темі реферату.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Судова реформа в Україні.

Теми для рефератів:

1. Вплив реформування приватного права на розвиток системи і форм цивільної юрисдикції.
2. Судова система України: стан та перспективи розвитку.
3. Проблеми розмежування компетенції загальних і господарських судів.
4. Проблеми розмежування компетенції загальних судів і нотаріату.
5. Порядок розгляду справ в третейських судах.
6. Проблеми доступності правосуддя та юридичної допомоги.

Література:

Основна

1. Конституція України : прийнята 26 черв. 1998 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/card6#Public>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закону України від 5 липня 2012 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
6. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 черв. 2011 р. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
7. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про прокуратуру : закон України від 14 жовтня 2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 1697-VII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
9. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
10. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України № 4002-XII від 24.02.1994. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>
11. Про медіацію. Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
12. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. №32. Ст.422. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
13. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 384. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
15. Про третейські суди : Закон України № 1701-IV від 11.05.2004. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>
16. Альтернативні способи вирішення спорів : навч. посіб. / М. Я. Білак, Ю. Д. Притика, О. М. Спектор, М. М. Хоменко / За ред. Ю. Д. Притики. Харків : Право, 2019. 264 с.
17. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с. URL: <https://namu.com.ua/ua/downloads/-pidrychnik-dlya-uristov/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>
18. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. ВербиСидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с. URL:

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3835/1/verba-sydor_26-05-21.pdf

19. Галунова Л.І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Одеса, 2021. 20 с.

20. Господарський процес : навч. посіб. / [В.А.Кройтор, О.В.Синегубов, О.Г.Бортнік та ін.] : за заг. ред. проф. В. А. Кройтора ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 328 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/063f522e-b942-416e-8c27-03a58f6d05aa/content>

21. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д.ю.н., професора М. М. Ясинка. К.: Алерта, 2018. 522 с.

22. Кройтор В.А. Основні положення досудового порядку врегулювання спору. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С.195-200. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/4e3e4ad6-8241-4707-83c8-5e21bdc44b5b>

23. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навчальний посібник / Сліпченко С. О., Синегубов О. В., Кройтор В. А. та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aea50429-a2e0-4fee-b84f-f0efef503c19/content>

22. Правова доктрина України : у 5 т. / Нац. акад. прав. наук України. Доктрина приватного права України. Т. 3. Харків: Право, 2013. 760 с.

23. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д.ю.н., професора М. М. Ясинка К.: Алерта, 2020. 810 с.

24. Шумський О.Л. Професійна комунікація правоохоронців у контексті міжкультурної взаємодії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип.2.

25. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Вид. 2-є, доопр. та доп. К. : КНТ, 2008. 352 с.

26. Юридична психологія: альбом схем з коментарями [Текст] : навч. посібник / за ред.: Л.І.Казміренко, Є.М.Моїсєєва. 3-є вид. доопрац. та доп. К. : КНТ, 2008. 152 с.

Додаткова

1. Вознюк Н. Альтернативні способи вирішення господарсько-правових спорів. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 80–83.

2. Воробель У. Договір про передачу спору на вирішення до третейського суду як підстава залишення заяви без розгляду. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 5. С. 57–61.

3. Гаврилішин А. Альтернативні способи вирішення господарських спорів. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 6–10.

4. Гойко О. Від судового захисту до альтернативних методів вирішення спорів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 1. С. 51–58.

5. Карпенко Р. Історичні передумови впровадження медіації в Україні та інших державах. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 28-37.

6. Кравцов С.О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди: Монографія. Х.: Право, 2014. 232 с.

7. Кройтор В.А. Проблеми розвитку альтернативного (позасудового) та досудового врегулювання спорів: пошук моделі системи вирішення спорів в Україні. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність: матеріали XX наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова* (Харків, 4 лют. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цивіл. права №1, Каф. цивіл. права №2; Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін; Харків. обл. осередок Всеукр. гром. орг. «Асоц. цивілістів України». – Харків: Право, 2022. С. 107-113.

8. Кройтор В.А. Проблеми запровадження обов'язкового досудового врегулювання цивільних спорів. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова* (Харків, 15 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 41-45.

9. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики : монографія. Київ : Алерта, 2017. 494 с.

10. Козирєва В. П., Гаврилішин А. П. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарських спорів. *Малий і середній бізнес(право, держава, економіка)*. 2011. № 1/2. С. 122–128.

11. Притика Ю. Д. Зміст та класифікація принципів медіації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 10. С. 86–92.

12. Притика Ю. Д. Третейський суд у системі альтернативних способів вирішення спорів. *Вісник господарського судочинства*. 2011. № 6. С. 73–78.

13. Проценко Д. Допустимість медіації в цивільних, господарських, адміністративних і трудових спорах. *Юридичний журнал*. 2013. № 6/7. С. 102–107.

14. Прущак В. Є. Історичні аспекти розвитку альтернативних способів вирішення спорів. *Часопис цивілістики*. 2019. Випуск 34. С. 90–91.

15. Рабенко С. Л. Третейське судочинство як альтернативна юрисдикційна форма захисту прав суб'єктів господарювання. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 362–364.

16. Рєзнікова В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. К., 2012. Вип. 90. С. 10–15.

17. Романюк Я. М. Застосування цивільно-правових норм у цивільному судочинстві України (питання теорії і практики) : монографія. Київ : Ін Юре, 2016. 536 с.

18. Спектор О. М. Історичні корені виникнення та етапи становлення системи альтернативного вирішення спорів. *Право і суспільство*. 2010. № 4. С. 102–107.

19. Сухонос В. В. Теоретичний аналіз сучасного стану та перспективи розвитку третейського суду в Україні. *Право України*. 2011. № 4. С. 233–237.
20. Сухонос В. Історія виникнення третейських судів. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 2. С. 120–122.
21. Ткачук, О. С. Альтернативне вирішення спорів як форма захисту цивільних прав, свобод та інтересів. *Проблеми законності*. Вип. 133. С. 20-31.
22. Шпенюк Д. Третейські суди в Україні: правова природа та перспективи розвитку. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2012. № 2. С. 23–30.
23. Штефан О. Альтернативна судова юрисдикція з розгляду цивільних справ у країнах ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 3. С. 55–62.
24. European Code of Conduct for Mediators: URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/593789/EPRS_IDA\(2016\)593789_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/593789/EPRS_IDA(2016)593789_EN.pdf)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Судова влада України URL: <https://court.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ URL: <https://univd.edu.ua/>
6. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко URL: <https://korolenko.kharkov.com/>

Тема № 2. «Медіація та інші способи альтернативного вирішення правових конфліктів в суспільстві»

Практичне заняття «Медіація та інші способи альтернативного вирішення правових конфліктів в суспільстві»

Навчальна мета заняття: визначитися з основними доктринами щодо поняття медіації (суть, основні риси та значення), третейського судочинства як способу альтернативного розгляду цивільних справ, міжнародного комерційного арбітражу як різновиду третейського суду в системі альтернативних способів розгляду цивільних справ та з'ясувати основні доктрини щодо правової характеристика інших способів альтернативного розгляду цивільних справ

Кількість годин:

денна форма навчання – 8 годин;

Навчальні питання:

1. Поняття та правова природа медіації. Значення процедур медіації.
2. Види медіації.
3. Принципи медіації.
4. Суб'єкти медіаційної процедури.
5. Договір про проведення медіації, методики та етапи проведення медіаційної процедури.
6. Медіаційна угода та її виконання.
7. Національні практики медіаційних процедур, інтегрованих у цивільне судочинство.
8. Проблемні аспекти впровадження медіації в Україні та за кордоном. Загальна характеристика Європейського кодексу поведінки медіатора.
9. Загальна характеристика третейського судочинства, значення третейського розгляду цивільно-правових спорів.
10. Поняття та правовий статус третейського суду. Загальна характеристика Закону України «Про третейські суди». Види третейських судів.
11. Принципи третейського судочинства.
12. Вимоги до форми і змісту позовної заяви, що подається до третейського суду.
13. Компетенція третейських судів. Порядок розгляду справ третейським судом.
14. Рішення третейського суду. Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів.
15. Проведення у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.
16. Поняття міжнародного комерційного арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів. Види міжнародного комерційного арбітражу.
19. Переваги розгляду зовнішньоекономічних спорів в міжнародному комерційному арбітражі.
20. Уніфікація міжнародного комерційного арбітражу. Делокалізація міжнародного комерційного арбітражу.
21. Джерела правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу.
22. Поняття, правова природа, види арбітражної угоди. Умови дійсності арбітражної угоди.
23. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі.
24. Рішення (AWARD) та інші постанови міжнародного комерційного арбітражу.
25. Зміст арбітражної угоди. Обов'язкові та факультативні умови арбітражної угоди.
26. Судова юрисдикція та арбітрабельність цивільних справ по зовнішньоекономічним спорам.
28. Компетенція Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України.

29. Порядок розгляду справ міжнародним комерційним арбітражем. Судовий контроль за арбітражними рішеннями. Підстави для скасування арбітражного рішення.

30. Повноваження компетентного державного суду щодо арбітражного рішення.

31. Поняття визнання і приведення у виконання іноземного арбітражного рішення. Особливі національні практики альтернативного розгляду цивільних справ.

32. Претензійний порядок розгляду справи в системі альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів

33. Судовий міні-розгляд як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

34. «Суд з багатьма дверима» як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

35. Приватний суд або «суддя на прокат» як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

36. Спрощений суд присяжних як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

37. Попередня незалежна оцінка матеріалів справи та експертна оцінка в системі способів альтернативного розгляду цивільно-правових спорів

38. Інститут омбуцмена з правових питань як альтернативний спосіб розгляду цивільних справ.

Методичні вказівки до кожного питання теми

I. У вступній частині заняття здійснюється повідомлення теми, мети заняття та навчальних питань; мотивація навчальної діяльності; огляд та активізація раніше вивченого матеріалу.

II. Під час основної частини заняття здійснюється встановлення зв'язку між темами та розділами раніше вивченого матеріалу; систематизація вивчених знань та розв'язання відповідно сформульованих ситуаційних завдань

1. *Поняття та природа медіації.* При вивченні даного питання слід встановити поняття медіації. Розглянути доктринальні та законодавчі підходи до визначення поняття медіація. Встановити її мету, завдання, функції та правову природу.

2. *Принципи медіації.* Під час вивчення цього питання необхідно визначити принципи медіації (низку керівних ідей та засад) які визначають її характер і зміст. Варто звернути увагу на те, що існують різні підходи до розуміння і визначення принципів медіації. Саме принципи медіації дають змогу виокремити її як самостійний вид незалежної професійної діяльності, визначити правила її організації, а у разі відсутності або неузгодженості певних правових норм керуватися ними під час проведення переговорів.

3. *Учасники медіації.* Під час вивчення цього питання необхідно встановити суб'єктів правових відносин у процедурі медіації. Ними є сторони конфлікту (спору), їх представники (у випадку залучення до медіації адвокатів

або інших фахівців), а також медіатор. Варто зазначити, що особливим суб'єктом медіації виступає медіатор – особа, що не має матеріального інтересу у сфері спірних правовідносин сторін і залучається до врегулювання спору на договірній основі. Медіатор має права і відповідні обов'язки, які покладені на нього у зв'язку з виконанням професійної діяльності. Медіатор не є учасником спірних правовідносин, на відміну від сторін, а виступає лише як суб'єкт правовідносин з урегулювання спору.

4. *Види медіації.* Під час вивчення цього питання необхідно встановити види медіації. Так, у науковій літературі виокремлюють присудову (судову) та досудову медіацію. Доцільно дати характеристику вказаним видам, розглянути доктринальні підходи.

5. *Загальна характеристика медіаційної процедури.* Під час вивчення цього питання необхідно надати характеристику медіаційній процедурі. Зазначити її складові компоненти, а саме: переговори сторін спору (конфлікту) та діяльності нейтральної особи – медіатора. Також, слід зупинитись на етапах процесу медіації з моменту прийняття сторонами конфлікту чи спору рішення про її застосування. Застосування медіації підтверджується угодою (договором) що уклали сторони. Предметом договору про проведення медіації є зобов'язання сторін та медіатора (медіаторів) провести необхідні етапи медіаційного процесу з метою вирішення спору, а також утримуватися від звернення до суду впродовж процедури медіації.

6. *Сфера застосування медіації.* Під час вивчення цього питання необхідно визначити сферу застосування медіації. Варто знати що така сфера є практично необмеженою. Процедуру медіації можна застосовувати у будь-яких конфліктах (спорах), зокрема цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також в кримінальних провадженнях та справах щодо адміністративних правопорушень за участю резидентів та нерезидентів, якщо сторони медіації погодилися, що процедура медіації буде проведена на території України.

7. *Моделі медіації.* Під час вивчення цього питання необхідно зосередити увагу на моделі медіації за допомогою яких сторони зможуть знайти найбільш вигідну форму цієї процедури вирішення спору, яка буде максимально узгоджуватись із їхніми інтересами, а також відповідати складності їхнього спору, характеру взаємовідносин між ними, очікуваннями щодо подальшої співпраці та іншим особливостям конфліктної ситуації. Необхідно дослідити у юридичній літературі різні моделі медіації, які відображають різноманітні теорії, види й стратегії.

8. *Загальна характеристика третейського судочинства, значення третейського розгляду цивільно-правових спорів.* Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми загальної характеристики третейського судочинства, значення третейського розгляду цивільно-правових спорів.

9. *Поняття та правовий статус третейського суду.* Загальна характеристика Закону України «Про третейські суди». Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми поняття та правовий статусу третейського суду.

10. Принципи третейського судочинства. Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми принципів третейського судочинства.

11. Вимоги до форми і змісту позовної заяви, що подається до третейського суду. Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми вимог до форми і змісту позовної заяви, що подається до третейського суду.

12. Компетенція третейських судів. Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми компетенції третейських судів.

13. Порядок розгляду справ третейським судом. Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми порядку розгляду справ третейським судом.

14. Рішення третейського суду. Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми рішень третейського суду.

15. Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів. Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми провадження у справах про оскарження рішень третейських судів.

16. Провадження у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів. Під час розгляду цього питання особливу увагу слід звернути на проблеми провадження у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.

17. Поняття міжнародного комерційного арбітражу як альтернативного способу вирішення спорів. Види міжнародного комерційного арбітражу. Джерела правового регулювання міжнародного комерційного арбітражу.

18. Поняття, правова природа, види арбітражної угоди. Умови дійсності арбітражної угоди. Докази у міжнародному комерційному арбітражі. Арбітражні витрати. Забезпечувальні заходи в міжнародному комерційному арбітражі.

19. Зміст арбітражної угоди. Обов'язкові та факультативні умови арбітражної угоди. Стадії арбітражного процесу.

20. Судова юрисдикція та арбітрабельність цивільних справ по зовнішньоекономічним спорам. Компетенція Міжнародного комерційного арбітражного суду при ТПП України. Порядок розгляду справ міжнародним комерційним арбітражем. Судовий контроль за арбітражними рішеннями.

21. Підстави для скасування арбітражного рішення. Повноваження компетентного державного суду щодо арбітражного рішення. Поняття визнання і приведення у виконання іноземного арбітражного рішення.

22. Інститут омбудсмена в системі АВС. При вивченні цього питання необхідно звернути увагу на поняття та зміст відповідного соціального та правового інституту, визначити види омбудсменів, визначити їх повноваження.

23. Національна служба примирення та посередництва у КТС як АВС. Підлягають з'ясуванню національне та міжнародне нормативно-правове врегулювання діяльності Національної служби примирення та посередництва у КТС. Особливу увагу необхідно приділити повноваженням, процедурі та правовими наслідками вирішення КТС Національною службою.

24. Роль нотаріуса в АВС. При вивченні питання необхідно визначити компетенцію та повноваження, у межах яких нотаріус може реалізувати способи АВС. Звернути особливу увагу на переддоговірні спори, у яких нотаріус може

виступати медіатором чи вести переговори: договори у спадкових правовідносинах, сімейних, направлених на відчуження майна. Визначити сфери виникнення конфлікту інтересів сторін у межах цих правовідносин.

25. Роль адвокатури в АВС. При вивченні питання насамперед звернути увагу, якими нормативними актами визначається діяльність адвоката, як суб'єкта, який має право застосовувати АВС, визначити переваги їх застосування порівняно з представництвом інтересів в суді. Необхідно зосередити увагу на медіаційних процедурах.

26. Консоліація та комбіновані способи АВС. У межах цього питання належить визначити способи АВС, які мають характер змішаних: («мед-арб», «міні-суд», «незалежний висновок експерта», експертна оцінка (*expert determination*), переговори з участю посередника (*facilitated negotiation* або *facilitation*), посередництво-арбітраж (*med-arb*), незалежне вирішення (*adjudication*), мініпроцес (*mini-trial*), встановлення обставин (*fact finding*), комісії щодо розгляду спорів (*dispute review boards*), приватний суд (*private judging*), попередня незалежна оцінка (*early neutral evaluation*) дослідити консолідацію як різновид процедури медіації, у якій єдиною відмінністю від традиційного розуміння медіації є надана посереднику можливість пропонувати сторонам свій варіант вирішення суперечки, хоча це не має для сторін обов'язкового характеру, розкрити зміст процедури.

III. Надалі необхідно вирішити відповідні практичні завдання за вибором викладача, який здійснює проведення заняття або зробити повідомлення по визначеній викладачем темі реферату.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Медіація як спосіб захисту сімейних прав.
2. Поняття визнання і приведення у виконання іноземного арбітражного рішення.
3. Консоліація та комбіновані способи АВС

Теми для рефератів:

1. Вимоги щодо набуття статусу медіатора. Права медіатора. Обов'язки медіатора
2. Відповідальність медіатора. Європейський кодекс медіаторів
3. Механізми та міжнародні стандарти медіації в сфері інтелектуальної власності
4. Медіація як спосіб захисту корпоративних прав
5. Арбітраж як альтернативний спосіб вирішення спорів: поняття та сутність
6. Класифікація видів арбітражу
7. Стадії арбітражного процесу
8. Співвідношення права на судовий розгляд справи та права на застосування арбітражу для розгляду спорів

9. Арбітраж і національні суди України
10. Вирішення юридичного конфлікту за участю арбітра або колегії арбітрів. Процедура третейського розгляду.
11. Способи виконання іноземного арбітражного рішення.
12. Підвідомчість і підсудність справ про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.
13. Порядок розгляду заяви про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу.
14. Підвідомчість і підсудність справ про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.
15. Порядок розгляду заяви про скасування рішення міжнародного комерційного арбітражу.
16. Інститут омбудсмена в системі АВС.
17. Національна служба примирення та посередництва у КТС як АВС.
18. Роль нотаріуса в АВС.
19. Роль адвокатури в АВС
20. Консоліація та комбіновані способи АВС

Вирішення ситуаційних завдань.

1. Завдання №1

Светлова О.С. звернулась із позовом до суду про захист ділової репутації до газети та автора статті, посилаючись на неправдивість інформації щодо невідповідних умов праці на її підприємстві. Під час судового розгляду сторони виявили бажання скористатися процедурою присудової медіації, подавши про це клопотання. *Суд задовольнила клопотання та закрити провадження у справі. Чи відповідають дії суду ЦПК? Визначте види медіації та розкрийте їх зміст?*

Завдання № 2

Подружжя Колесніченко звернулось до суду із заявою про розірвання шлюбу за взаємною згодою. Під час судового розгляду сторони виявили бажання звернутися до медіатора для врегулювання конфлікту щодо майна. *Чи можливо укладення мирової угоди у таких справах?*

Завдання №3

Внаслідок ДТП було заподіяно шкоду Іванову. Він звернувся до ТОВ «Будівельник», якому належав автомобіль «Камаз», водій якого спричинив ДТП, з вимогою про відшкодування заподіяної шкоди. Представник АТП запропонував Звонарьову укласти третейський договір про передачу спору на розгляд третейського суду. *Чи може третейський суд розглядати спори, що виникають із деліктних відносин? Коли сторони мають право укласти третейський договір?*

Завдання №4

Громадянину Орлову ТОВ «Монтаж» заборгувало заробітну плату.

Чи підлягає вирішенню відповідний спір третейським судом?

1. Заслуховування та аналіз доповідей рефератів.

III. Під час заключної частини заняття здійснюється аналіз результатів

розв'язання ситуаційних завдань, перевірка правильності обраних методів; виявлення та аналіз причин допущених помилок; оцінка роботи; підведення підсумків; повідомлення теми наступного заняття; пояснення домашнього завдання - зміст, методика роботи з ним, включаючи посилання на теоретичний матеріал та перелік рекомендованої літератури для самостійного опрацювання.

Література:

Основна

1. Конституція України : прийнята 26 черв. 1998 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/card6#Public>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закону України від 5 липня 2012 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
6. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 черв. 2011 р. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>
7. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про прокуратуру : закон України від 14 жовтня 2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 1697-VII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
9. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
10. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України № 4002-XII від 24.02.1994. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>
11. Про медіацію. Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
12. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. №32. Ст.422. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
13. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 384. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

15. Про третейські суди : Закон України № 1701-IV від 11.05.2004. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>

16. Альтернативні способи вирішення спорів : навч. посіб. / М. Я. Білак, Ю. Д. Притика, О. М. Спектор, М. М. Хоменко / За ред. Ю. Д. Притики. Харків : Право, 2019. 264 с.

17. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилук, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с. URL: <https://namu.com.ua/ua/downloads/-pidrychnik-dlya-uristov/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>

18. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. ВербиСидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3835/1/verba-sydor_26-05-21.pdf

19. Галунова Л.І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Одеса, 2021. 20 с.

20. Господарський процес : навч. посіб. / [В.А.Кройтор, О.В.Синегубов, О.Г.Бортнік та ін.] : за заг. ред. проф. В. А. Кройтора ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 328 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/063f522e-b942-416e-8c27-03a58f6d05aa/content>

21. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д.ю.н., професора М. М. Ясинка. К.: Алерта, 2018. 522 с.

22. Кройтор В.А. Основні положення досудового порядку врегулювання спору. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С.195-200. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/4e3e4ad6-8241-4707-83c8-5e21bdc44b5b>

23. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навчальний посібник / Сліпченко С. О., Синегубов О. В., Кройтор В. А. та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aea50429-a2e0-4fee-b84f-f0efef503c19/content>

24. Шумський О.Л. Професійна комунікація правоохоронців у контексті міжкультурної взаємодії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип.2.

25. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсеєва. Вид. 2-є, доопр. та доп. К. : КНТ, 2008. 352 с.

26. Юридична психологія: альбом схем з коментарями [Текст] : навч. посібник / за ред.: Л.І.Казміренко, Є.М.Моїсеєва. 3-є вид. доопрац. та доп. К. : КНТ, 2008. 152 с.

Додаткова

1. Вознюк Н. Альтернативні способи вирішення господарсько-правових спорів. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 80–83.
2. Воробель У. Договір про передачу спору на вирішення до третейського суду як підстава залишення заяви без розгляду. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 5. С. 57–61.
3. Гойко О. Від судового захисту до альтернативних методів вирішення спорів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 1. С. 51–58.
4. Карпенко Р. Історичні передумови впровадження медіації в Україні та інших державах. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 28–37.
5. Кравцов С.О. Міжнародний комерційний арбітраж та національні суди: Монографія. Х.: Право, 2014. 232 с.
6. Кройтор В.А. Проблеми розвитку альтернативного (позасудового) та досудового врегулювання спорів: пошук моделі системи вирішення спорів в Україні. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність: матеріали ХХ наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслова* (Харків, 4 лют. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цивіл. права №1, Каф. цивіл. права №2; Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін; Харків. обл. осередок Всеукр. гром. орг. «Асоц. цивілістів України». – Харків: Право, 2022. С. 107–113.
7. Кройтор В.А. Проблеми запровадження обов'язкового досудового врегулювання цивільних спорів. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова* (Харків, 15 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 41–45.
8. Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики : монографія. Київ : Алерта, 2017. 494 с.
9. Козирєва В. П., Гаврилішин А. П. Медіація як альтернативний спосіб вирішення господарських спорів. *Малий і середній бізнес(право, держава, економіка)*. 2011. № 1/2. С. 122–128.
10. Притика Ю. Д. Третейський суд у системі альтернативних способів вирішення спорів. *Вісник господарського судочинства*. 2011. № 6. С. 73–78.
11. Проценко Д. Допустимість медіації в цивільних, господарських, адміністративних і трудових спорах. *Юридичний журнал*. 2013. № 6/7. С. 102–107.
12. Прущак В. Є. Історичні аспекти розвитку альтернативних способів вирішення спорів. *Часопис цивілістики*. 2019. Випуск 34. С. 90–91.

13. Рабенко С. Л. Третейське судочинство як альтернативна юрисдикційна форма захисту прав суб'єктів господарювання. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 362–364.
14. Резнікова В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. К., 2012. Вип. 90. С. 10–15.
15. Романюк Я. М. Застосування цивільно-правових норм у цивільному судочинстві України (питання теорії і практики) : монографія. Київ : Ін Юре, 2016. 536 с.
16. Сухонос В. В. Теоретичний аналіз сучасного стану та перспективи розвитку третейського суду в Україні. *Право України*. 2011. № 4. С. 233–237.
17. Сухонос В. Історія виникнення третейських судів. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 2. С. 120–122.
18. Ткачук, О. С. Альтернативне вирішення спорів як форма захисту цивільних прав, свобод та інтересів. *Проблеми законності*. Вип. 133. С. 20-31.
19. Шпенюк Д. Третейські суди в Україні: правова природа та перспективи розвитку. *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2012. № 2. С. 23–30.
20. Штефан О. Альтернативна судова юрисдикція з розгляду цивільних справ у країнах ЄС. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2013. № 3. С. 55–62.
21. European Code of Conduct for Mediators: URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/593789/EPRS_IDA\(2016\)593789_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/593789/EPRS_IDA(2016)593789_EN.pdf)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Судова влада України URL: <https://court.gov.ua/>
4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ URL: <https://univd.edu.ua/>
6. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко URL: <https://korolenko.kharkov.com/>

Тема 3. «Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності в системі альтернативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві. Переговорні процеси у діяльності правоохоронних органів»

Практичне заняття «Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності в системі альтернативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві. Переговорні процеси у діяльності правоохоронних органів»

Навчальна мета заняття: визначитися з основними доктринами комунікативної компетентності в правоохоронній діяльності в системі альтернативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві та переговорними процесами у діяльності правоохоронних органів

Кількість годин:

денна форма навчання – 4 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності в системі альтернативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві.

2. Поняття «комунікативна компетентність співробітника правоохоронних органів»: загальна характеристика, прикладне значення.

3. Сутність ділового спілкування. Законодавча регламентація комунікативних аспектів діяльності працівників органів Національної поліції згідно із Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. Канали сприйняття і передачі інформації. Вербальна, паравербальна, невербальна інформація. Класифікація видів спілкування.

4. Переговори в системі альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів.

5. Переговорні процеси у діяльності правоохоронних органів. Переговорні процеси у діяльності Національної поліції.

Методичні вказівки до кожного питання теми:

I. У вступній частині заняття здійснюється повідомлення теми, мети заняття та навчальних питань; мотивація навчальної діяльності; огляд та активізація раніше вивченого матеріалу.

II. Під час основної частини заняття здійснюється встановлення зв'язку між темами та розділами раніше вивченого матеріалу; систематизація вивчених знань та розв'язання відповідно сформульованих ситуаційних завдань

1. Комунікативна компетентність в правоохоронній діяльності в системі альтернативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві. При вивченні даного питання слід звернути увагу особливості комунікативної компетентності в правоохоронній діяльності в системі альтернативних способів вирішення правових конфліктів в суспільстві.

2. *Поняття «комунікативна компетентність співробітника правоохоронних органів».* При вивченні даного питання слід звернути увагу на загальну характеристику «комунікативної компетентності співробітника правоохоронних органів» та її прикладне значення.

3. *Сутність ділового спілкування.* При вивченні даного питання слід звернути увагу на законодавчу регламентацію комунікативних аспектів діяльності працівників органів Національної поліції згідно із Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. Канали сприйняття і передачі інформації.

4. *Переговори в системі альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів.* При вивченні даного питання слід звернути увагу на сутності переговорів в системі альтернативних способів вирішення цивільно-правових спорів

5. *Переговорні процеси у діяльності правоохоронних органів. Переговорні процеси у діяльності Національної поліції.* При вивченні даного питання слід звернути увагу особливості переговорних процесів у діяльності правоохоронних органів та переговорні процеси у діяльності Національної поліції.

III. Надалі необхідно вирішити відповідні практичні завдання за вибором викладача, який здійснює проведення заняття або зробити повідомлення по визначеній викладачем темі реферату.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти:

1. Класифікація видів спілкування

Теми для рефератів:

1. Вербальна та паравербальна інформація
2. Невербальна інформація.

Література:

Основна

1. Конституція України : прийнята 26 черв. 1998 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/card6#Public>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закону України від 5 липня 2012 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
6. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2 черв. 2011 р.

Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>

7. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Про прокуратуру : закон України від 14 жовтня 2014 року. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 1697-VII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

9. Про судову експертизу : Закон України від 25 лют. 1994 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.

10. Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України № 4002-XII від 24.02.1994. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4002-12#Text>

11. Про медіацію. Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

12. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. №32. Ст.422. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>

13. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 384. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

15. Про третейські суди : Закон України № 1701-IV від 11.05.2004. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>

16. Альтернативні способи вирішення спорів : навч. посіб. / М. Я. Білак, Ю. Д. Притика, О. М. Спектор, М. М. Хоменко / За ред. Ю. Д. Притики. Харків : Право, 2019. 264 с.

17. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с. URL: <https://namu.com.ua/ua/downloads/-pidrychnik-dlya-uristov/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>

18. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навчальний посібник / Верба-Сидор О. Б., Воробель У. Б., Грабар Н. М., Дутко А. О., Юркевич Ю. М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Б. ВербиСидор. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3835/1/verba-sydor_26-05-21.pdf

19. Галунова Л.І. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері

права інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.03. Одеса, 2021. 20 с.

20. Господарський процес : навч. посіб. / [В.А.Кройтор, О.В.Синегубов, О.Г.Бортнік та ін.] : за заг. ред. проф. В. А. Кройтора ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 328 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/063f522e-b942-416e-8c27-03a58f6d05aa/content>

21. Господарський процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д.ю.н., професора М. М. Ясинка. К.: Алерта, 2018. 522 с.

22. Кройтор В.А. Основні положення досудового порядку врегулювання спору. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С.195-200. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/4e3e4ad6-8241-4707-83c8-5e21bdc44b5b>

23. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навчальний посібник / Сліпченко С. О., Синегубов О. В., Кройтор В. А. та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aea50429-a2e0-4fee-b84f-f0efef503c19/content>

22. Правова доктрина України : у 5 т. / Нац. акад. прав. наук України. Доктрина приватного права України. Т. 3. Харків: Право, 2013. 760 с.

23. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. д.ю.н., професора М. М. Ясинка К.: Алерта, 2020. 810 с.

24. Шумський О.Л. Професійна комунікація правоохоронців у контексті міжкультурної взаємодії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип.2.

25. Юридична психологія: підручник / Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін.: заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Вид. 2-є, доопр. та доп. К. : КНТ, 2008. 352 с.

26. Юридична психологія: альбом схем з коментарями [Текст] : навч. посібник / за ред.: Л.І.Казміренко, Є.М.Моїсєєва. 3-є вид. доопрац. та доп. К. : КНТ, 2008. 152 с.

Додаткова

1.Вознюк Н. Альтернативні способи вирішення господарсько-правових спорів. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 80–83.

2.Воробель У. Договір про передачу спору на вирішення до третейського суду як підстава залишення заяви без розгляду. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 5. С. 57–61.

3.Гойко О. Від судового захисту до альтернативних методів вирішення спорів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 1. С. 51–58.

4. Кройтор В.А. Проблеми розвитку альтернативного (позасудового) та досудового врегулювання спорів: пошук моделі системи вирішення спорів в Україні. *Доктрина приватного права: традиції та сучасність: матеріали XX наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П.*

Маслова (Харків, 4 лют. 2022 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. цивіл. права №1, Каф. цивіл. права №2; Нац. акад. прав. наук України, Від-ня цивіл.-прав. дисциплін; Харків. обл. осередок Всеукр. гром. орг. «Асоц. цивілістів України». – Харків: Право, 2022. С. 107-113.

5.Кройтор В.А. Проблеми запровадження обов'язкового досудового врегулювання цивільних спорів. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова* (Харків, 15 грудня 2021 р.). Харків, 2021. С. 41-45.

6.Кот О. О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики : монографія. Київ : Алерта, 2017. 494 с.

7.Козирєва В. П., Гаврилiшин А. П. Медіація як альтернативний спосiб вирішення господарських спорів. *Малий і середній бізнес(право, держава, економіка)*. 2011. № 1/2. С. 122–128.

8.Проценко Д. Допустимість медіації в цивільних, господарських, адміністративних і трудових спорах. *Юридичний журнал*. 2013. № 6/7. С. 102–107.

9.Юрчук О.Ф. Психолінгвістична складова фоноскопiчної експертизи // *Юридична психологія в Україні: здобутки та перспективи*: Матеріали науково-практичної конференції (Київ, 24 квітня 2015 р.). С.238- 242.

10. Юрчук О.Ф. Концептуальні засади комунікативної підготовки поліцейського. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, 17 березня 2016 р.). С.128-130.

11. Юрчук О. Ф. Комунікативна компетентність поліцейського як об'єкт кроснаукового дослідження. *Українська мова в юриспруденції: Матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції з проблем розвитку та функціонування державної мови* (Київ, 30 листопада 2016 року). Ч.1. С. 23—27.

12. Юрчук О. Ф. Шляхи формування комунікативного іміджу поліцейського: дидактичний аспект. *Україна 2030: виклики та перспективи: матеріали доповідей міждисциплінарного семінару* (Доломітові Альпи, Кастелло-ді-Ф'ємме, 2017). Кастелло-ді-Ф'ємме Львів, 2017. С. 107-111.

13. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. для самостійної роботи студента. К.: ВЦ «Академія», 2011. 304 с.

14. Яцко Н.Б. PR та маніпуляції: практичний словник ; ред. : В.М.Карпенко. К. : Видавець Карпенко В.М. 2015. 512 с.

15. European Code of Conduct for Mediators: URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/593789/EPRS_IDA\(2016\)593789_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/593789/EPRS_IDA(2016)593789_EN.pdf)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1.Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

2.Офіційний сайт Судова влада України URL: <https://court.gov.ua/>

3. Єдиний державний реєстр судових рішень URL:
<https://search.ukr.net/?q=%D0%84%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80%20%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20#gsc.tab=0&gsc.q=%D0%84%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B5%D1%94%D1%81%D1%82%D1%80%20%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20&gsc.page=1>

4. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського URL:
<http://www.nbuv.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Харківського національного університету внутрішніх справ URL: <https://univd.edu.ua/>

6. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленко URL:
<https://korolenko.kharkov.com/>